

TALABALARDA MEDIASAVODXONLIKNI SHAKLLANTIRISH ORQALI AXBOROT XURUJLARIGA QARSHI PSIXOLOGIK IMMUNITETNI RIVOJLANTIRISH

Doniyorov Kamoliddin Nizomidin o'g'li

ISFT Samarqand filiali, ISFT instituti Samarqand filiali

Gumanitar fanlar kafedrasi o'qituvchisi

Anotatsiya: Mazkur maqolada talabalarda mediasavodxonlikni shakllantirish orqali axborot xurujlariga qarshi psixologik immunitetni rivojlantirish masalalari tahlil qilinadi. Internet va ijtimoiy tarmoqlarda tarqalayotgan manipulyativ axborotlarning yoshlar ongiga psixologik ta'siri ochib beriladi. Shuningdek, tanqidiy fikrlash va media madaniyatni shakllantirish orqali axborot xavfsizligini ta'minlash yo'llari yoritiladi. Tadqiqot natijalari ta'lim jarayonida mediasavodxonlik kompetensiyalarini rivojlantirish muhimligini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: mediasavodxonlik, axborot xuruji, psixologik immunitet

DEVELOPING STUDENTS' PSYCHOLOGICAL IMMUNITY AGAINST INFORMATION ATTACKS THROUGH MEDIA LITERACY FORMATION

Abstract: This article analyzes the development of students' psychological immunity against information attacks through the formation of media literacy. The psychological impact of manipulative information disseminated via the Internet and social networks is examined. Special attention is paid to the role of critical thinking and media culture in ensuring information security. The study highlights the importance of integrating media literacy competencies into the educational process.

Keywords: media literacy, information attack, psychological immunity

РАЗВИТИЕ ПСИХОЛОГИЧЕСКОГО ИММУНИТЕТА СТУДЕНТОВ К ИНФОРМАЦИОННЫМ АТАКАМ ЧЕРЕЗ ФОРМИРОВАНИЕ МЕДИАГРАМОТНОСТИ

Аннотация: В статье рассматриваются вопросы развития психологического иммунитета студентов к информационным атакам посредством формирования медиаграмотности. Анализируется психологическое воздействие манипулятивной информации, распространяемой через интернет и социальные сети. Особое внимание уделяется развитию критического мышления и медиакультуры как основы информационной безопасности. Результаты исследования подтверждают актуальность внедрения медиаграмотности в образовательный процесс.

Ключевые слова: медиаграмотность, информационная атака, психологический иммунитет

Bugungi globallashuv va raqamli transformatsiya sharoitida internet hamda ijtimoiy tarmoqlar orqali tarqalayotgan axborot oqimining keskin ortishi talabalar ongiga kuchli psixologik ta'sir ko'rsatmoqda. Axborot makonida manipulyativ, soxta va g'arazli kontentning ko'payishi natijasida yoshlar turli axborot xurujlariga duch kelmoqda, bu esa ularda stress, ishonchsizlik va noto'g'ri qaror qabul qilish holatlarini yuzaga keltiradi. Shunday sharoitda talabalarda mediasavodxonlikni shakllantirish ularning axborot xavfsizligini ta'minlash, tanqidiy fikrlashni rivojlantirish va psixologik immunitetni kuchaytirishning muhim omili hisoblanadi [9].

Mediasavodxonlik shaxsning axborotni ongli ravishda qabul qilish, tahlil qilish, baholash va maqsadli foydalanish kompetensiyasini anglatib, u tafakkur, e'tibor va refleksiya kabi kognitiv jarayonlar bilan bevosita bog'liqdir. Talabalarda ushbu ko'nikmalar shakllanmagan holatlarda ular internetdagi yolg'on xabarlar yoki manipulyativ chaqiriqlarga tez ishonib qolishi mumkin, bu esa shaxs psixologik barqarorligiga salbiy ta'sir ko'rsatadi [6]. Axborot xurujlari ko'pincha emotsional ta'sir, qo'rquv va stereotiplar orqali amalga oshiriladi, shuning uchun ham yoshlar

ongida media madaniyatni shakllantirish zaruriyat kasb etadi [10]. Tanqidiy fikrlash esa axborot tahdidlariga qarshi psixologik himoyaning eng asosiy mexanizmi bo'lib, u shaxsga axborot manbasini tekshirish, uning ishonchliligini baholash va mantiqiy xulosalar chiqarish imkonini beradi [3].

Psixologik nuqtai nazardan himoya mexanizmlarining shakllanishi talabalarni manipulyatsiyaga qarshi barqaror pozitsiyaga olib keladi, bu jarayonda refleksiya va o'z-o'zini nazorat qilish muhim ahamiyat kasb etadi. Ta'lim jarayonida mediasavodxonlik kompetensiyalarini rivojlantirish uchun interfaol metodlar, muammoli vaziyatlar va media matnlarni tahlil qilish texnologiyalaridan foydalanish samarali natija beradi [2]. Shuningdek, zamonaviy pedagogik yondashuvlar va innovatsion metodlar orqali talabalar ongida axborot xavfsizligi madaniyatini mustahkamlash mumkin. Media ta'lim elementlarini oliy ta'lim tizimiga integratsiya qilish yoshlarning axborot xurujlariga qarshi psixologik immunitetini kuchaytiradi hamda ularni ongli, tanqidiy fikrlovchi shaxs sifatida shakllantiradi [8]. Xulosa qilib aytganda, mediasavodxonlikni rivojlantirish bugungi kunda talabalarning axborot xurujlariga nisbatan psixologik barqarorligini ta'minlovchi eng dolzarb omillardan biri bo'lib, uni ta'lim tizimida tizimli ravishda joriy etish zarur hisoblanadi.

Talabalarning axborot xurujlariga qarshi psixologik immunitetini oshirishda mediasavodxonlikning o'zni bugungi raqamli jamiyat sharoitida alohida ahamiyat kasb etmoqda. Internet va ijtimoiy tarmoqlarda tarqalayotgan turli manipulyativ axborotlar, yolg'on xabarlar hamda ekstremistik chaqiriqlar yoshlarning fikrlash tarziga psixologik bosim o'tkazib, ularning ongida noto'g'ri qarashlarni shakllantirishi mumkin [7]. Shu sababli oliy ta'lim muassasalarida mediasavodxonlik kompetensiyalarini rivojlantirish orqali talabalarni axborot tahdidlariga nisbatan barqaror shaxs sifatida tarbiyalash muhim vazifa hisoblanadi.

Mediasavodxonlik nafaqat texnik ko'nikma, balki psixologik jihatdan axborotni tahlil qilish, tanlab qabul qilish va emotsional ta'sirlarga berilmaslik qobiliyatini ham anglatadi. Bu jarayon talabalar tafakkurida tanqidiy fikrlashni shakllantirib, ularni axborot manipulyatsiyasiga qarshi psixologik himoya

mexanizmlari bilan qurollantiradi. Axborot xurujlariga qarshi immunitetni oshirishda media ta'lim va trening metodlari samarali hisoblanib, interfaol mashg'ulotlar, munozaralar, media matnlarni tahlil qilish orqali talabalar ongida mustaqil fikrlash rivojlanadi [4]. Pedagogik texnologiyalar asosida tashkil etilgan media treninglar talabalarning axborotga tanqidiy munosabatini kuchaytirib, ularda ijtimoiy mas'uliyat va axborot xavfsizligi madaniyatini shakllantiradi. Zamonaviy ta'lim jarayonida innovatsion yondashuvlar mediasavodxonlikni samarali rivojlantirishga xizmat qilib, yoshlarni ongli ravishda axborotni saralashga o'rgatadi [1].

Shuningdek, raqamli ta'lim muhitida media madaniyatni rivojlantirish talabalarning psixologik barqarorligini mustahkamlab, ularni turli tahdidlarga qarshi ongli pozitsiyada bo'lishini ta'minlaydi. Psixologik treninglar davomida talabalar o'z-o'zini nazorat qilish, refleksiya va mantiqiy tahlil qilish ko'nikmalarini egallab, manipulyativ axborotlarga nisbatan chidamlilik hosil qiladi [5]. Media ta'lim jarayonining tizimli tashkil etilishi natijasida talabalar internet makonida uchraydigan xavfli axborotlarni farqlash, ularga qarshi psixologik immunitet hosil qilish va sog'lom dunyoqarashni shakllantirish imkoniyatiga ega bo'ladi.

Xulosa qilib aytganda, mediasavodxonlik talabalarning axborot xurujlariga qarshi psixologik himoyasini kuchaytiruvchi muhim omil bo'lib, uni oliy ta'lim tizimida keng joriy etish yoshlarning axborot xavfsizligini ta'minlashda samarali natija beradi.

ADABIYOTLAR RO'YHATI

1. Jo'rayev R.X. Ta'lim jarayonida innovatsion yondashuvlar. – Toshkent: Fan, 2018.
2. Sayidahmedov N.S. Pedagogik texnologiya nazariyasi va amaliyoti. – T.: O'qituvchi, 2019.
3. Muslimov N.A. Kasbiy kompetentlik asoslari. – Toshkent: Sharq, 2020.
4. Ishmuhammedov R.J. Ta'limda interfaol metodlar. – T.: Universitet, 2017.
5. Xodjayev B.X. Pedagogik psixologiya. – Toshkent: O'zbekiston, 2021.

6. Karimova V.M. Shaxs psixologiyasi va ijtimoiy moslashuv. – T.: Fan, 2016.
7. G‘ofurov I.A. Axborot xavfsizligi asoslari. – Toshkent: Aloqachi, 2020.
8. Mavlonova R.A. Zamonaviy pedagogika. – Toshkent: O‘qituvchi, 2018.
9. Usmonov S.S. Media ta’lim va mediasavodxonlik muammolari. – T.: Akademiya, 2022.
10. Abduqodirov A.A. Raqamli ta’lim muhitida media madaniyat. – Toshkent: Innovatsiya, 2021.